

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Bandrol Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca bandrol taşıması zorunlu değildir.

Ekin Basın Yayın Dağıtım,
ISBN: 978-605-4301-??-?
(c) 2010. Her hakkı mahfuzdur.

Baskı Tarihi: 24 Eylül 2010

İşlenen Son Anayasa Değişikliği: 12 Eylül 2010
Tarihli Halkoylamasıyla Onaylanan 7 Mayıs 2010
Tarih Ve 5982 Sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu

Dizgi, Sayfa Düzeni: Kemal Gözler

Kapak: Kemal Gözler

Eleştirileriniz İçin: kgozler@hotmail.com

Kitabın Tanıtımı: www.anayasa.gen.tr/tcay.htm

Baskı: Star Ajans Ltd. Şti. Soğukkuyu Mah. Havaa-
lanı Cad. Güneş Sok. no 2, Osmangazi - Bursa
Tel: 0224 249 23 20 *Sertifika No:* 15366

Dağıtım: Ekin Basın Yayın Dağıtım,

Burç Pasajı no: 27; Altıparmak – BURSA

Tel: (0224) 220 16 72; 223 04 37;

Fax: (0224) 223 04 37 *Web:* www.ekinyayinevi.com

E-mail: info@ekinyayinevi.com

Sertifika No: 0607-16-008681

Kütüphane Tasnif Numaraları

Library of Congress: KKK2064.3 .T875 2010

Dewey: 342.025 GÖZ 2010

Hazırlayan
Kemal GÖZLER

Türkiye Cumhuriyeti
ANAYASASI

12 Eylül 2010 Tarihli Halkoylamasıyla Kabul Edilen
5982 Sayılı Anayasa Değişikliği Kanununa Göre
Güncelleştirilmiş Yeni Baskı

EKİN YAYINEVİ
Bursa - Eylül 2010

T.C. ANAYASASI MADDE DİZİNİ

(Kavram Dizini Kitabın Sonundadır)

BAŞLANGIÇ

Birinci Kısım GENEL ESASLAR

- MADDE 1: Devletin Şekli
MADDE 2: Cumhuriyetin Nitelikleri
MADDE 3: Devletin Bütünlüğü, Resmî Dili Bayrağı, Millî Marşı ve Başkenti
MADDE 4: Değiştirilmeyecek Hükümler
MADDE 5: Devletin Temel Amaç ve Görevleri
MADDE 6: Egemenlik
MADDE 7: Yasama Yetkisi
MADDE 8: Yürütme Yetkisi ve Görevi
MADDE 9: Yargı Yetkisi
MADDE 10: Kanun Önünde Eşitlik
MADDE 11: Anayasanın Bağlayıcılığı ve Üstünlüğü

İkinci Kısım TEMEL HAKLAR VE ÖDEVLER

Birinci Bölüm GENEL HÜKÜMLER

- MADDE 12: Temel Hak ve Hürriyetlerin Niteliği
MADDE 13: Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması
MADDE 14: Temel Hak ve Hürriyetlerin Kötüye Kullanılmaması
MADDE 15: Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasının Durdurulması
MADDE 16: Yabancıların Durumu

İkinci Bölüm

KİŞİNİN HAKLARI ve ÖDEVLERİ

MADDE 17: Kişinin Dokunulmazlığı, Maddî ve Manevî Varlığı

MADDE 18: Zorla Çalıştırma Yasağı

MADDE 19: Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması

MADDE 20: Özel Hayatın Gizliliği

MADDE 21: Konut Dokunulmazlığı

MADDE 22: Haberleşme Hürriyeti

MADDE 23: Yerleşme ve Seyahat Hürriyeti

MADDE 24: Din ve Vicdan Hürriyeti

MADDE 25: Düşünce ve Kanaat Hürriyeti

MADDE 26: Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti

Basın ve Yayınla İlgili Hükümler

MADDE 27: Bilim ve Sanat Hürriyeti

MADDE 28: Basın Hürriyeti

MADDE 29: Süreli ve Süresiz Yayın Hakkı

MADDE 30: Basın Araçlarının Korunması

MADDE 31: Kamu Tüzel Kişilerinin Elindeki Basın Dışı Kitle Haberleşme Araçlarından Yararlanma Hakkı

MADDE 32: Düzeltme ve Cevap Hakkı

Toplantı Hak ve Hürriyetleri

MADDE 33: Dernek Kurma Hürriyeti

MADDE 34: Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı

MADDE 35: Mülkiyet Hakkı

Hakların Korunmasıyla İlgili Hükümler

MADDE 36: Hak Arama Hürriyeti

MADDE 37: Kanunî Hâkim Güvencesi

MADDE 38: Suç ve Cezalara İlişkin Esaslar

MADDE 39: İspat Hakkı

MADDE 40: Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması

Üçüncü Bölüm**SOSYAL ve EKONOMİK HAKLAR ve ÖDEVLER**

MADDE 41: Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları

MADDE 42: Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi

Kamu Yararı

MADDE 43: Kıryılardan Yararlanma

MADDE 44: Toprak Mülkiyeti

MADDE 45: Tarım, Hayvancılık ve Bu Üretim Dallarında

Çalışanların Korunması

MADDE 46: Kamulaştırma

MADDE 47: Devletleştirme ve Özelleştirme

Çalışma İle İlgili Hükümler

MADDE 48: Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti

MADDE 49: Çalışma Hakkı ve Ödevi

MADDE 50: Çalışma Şartları ve Dinlenme Hakkı

MADDE 51: Sendika Kurma Hakkı

MADDE 52: (Mülga)

MADDE 53: Toplu İş Sözleşmesi ve Toplu Sözleşme Hakkı

MADDE 54: Grev Hakkı ve Lokavt

MADDE 55: Ücrette Adalet Sağlanması

Sağlık, Çevre ve Konut

MADDE 56: Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması

MADDE 57: Konut Hakkı

Gençlik ve Spor

MADDE 58: Gençliğin Korunması

MADDE 59: Sporun Geliştirilmesi

Sosyal Güvenlik Hakları

MADDE 60: Sosyal Güvenlik Hakkı

MADDE 61: Sosyal Güvenlik Bakımından Özel Olarak Korunması Gerekenler

MADDE 62: Yabancı Ülkelerde Çalışan Türk Vatandaşları

MADDE 63: Tarih, Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması

MADDE 64: Sanatın ve Sanatçının Korunması

MADDE 65: Devletin İktisadî Ve Sosyal Ödevlerinin Sınırları

Dördüncü Bölüm

SİYASİ HAKLAR ve ÖDEVLER

MADDE 66: Türk Vatandaşlığı

MADDE 67: Seçme, Seçilme ve Siyasî Faaliyette Bulunma Hakları

Siyasî Partilerle İlgili Hükümler

MADDE 68: Parti Kurma, Partilere Girme ve Partilerden Ayrılma

MADDE 69: Siyasî Partilerin Uyacıkları Esaslar

Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı

MADDE 70: Hizmete Girme

MADDE 71: Mal Bildirimi

MADDE 72: Vatan Hizmeti

MADDE 73: Vergi Ödevi

MADDE 74: Dilekçe, Bilgi Edinme ve Kamu Denetçisine
Başvurma Hakkı

Üçüncü Kısım

CUMHURİYETİN TEMEL ORGANLARI

Birinci Bölüm

YASAMA

Türkiye Büyük Millet Meclisi

MADDE 75: Kuruluşu

MADDE 76: Milletvekili Seçilme Yeterliliği

MADDE 77: Türkiye Büyük Millet Meclisinin Seçim Dönemi

MADDE 78: Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Ge-
riye Bırakılması ve Ara Seçimleri

MADDE 79: Seçimlerin Genel Yönetim ve Denetimi

Üyelikle İlgili Hükümler

MADDE 80: Milletin Temsili

MADDE 81: Andıçme

MADDE 82: Üyelikle Bağdaşmayan İşler

MADDE 83: Yasama Dokunulmazlığı

MADDE 84: Milletvekilliğinin Düşmesi

MADDE 85: İptal İstemi

MADDE 86: Ödenek ve Yolluklar

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Görev ve Yetkileri

MADDE 87: Genel Olarak

MADDE 88: Kanunların Teklif Edilmesi ve Görüşülmesi

MADDE 89: Kanunların Cumhurbaşkanınca Yayımlanması

MADDE 90: Milletlerarası Andlaşmaları Uygun Bulma

MADDE 91: Kanun Hükmünde Kararname Çıkarma Yetkisi

MADDE 92: Savaş Hali İlanı ve Silahlı Kuvvet Kullanılmasına İzin Verme

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Faaliyetleri ile İlgili Hükümler

MADDE 93: Toplanma ve Tatil

MADDE 94: Başkanlık Divanı

MADDE 95: İçtüzük, Siyasî Parti Grupları ve Kolluk İşleri

MADDE 96: Toplantı ve Karar Yeter Sayısı

MADDE 97: Görüşmelerin Açıklığı ve Yayımlanması

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları

MADDE 98: Genel Olarak

MADDE 99: Gensoru

MADDE 100: Meclis Soruşturması

**İkinci Bölüm
YÜRÜTME****Cumhurbaşkanı**

MADDE 101: Nitelikleri ve Tarafsızlığı

MADDE 102: Seçimi

MADDE 103: Andçimesi

MADDE 104: Görevleri ve Yetkileri

MADDE 105: Sorumluluk ve Sorumsuzluk Hali

MADDE 106: Cumhurbaşkanına Vekillik Etmek

MADDE 107: Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği

MADDE 108: Devlet Denetleme Kurulu

Bakanlar Kurulu

MADDE 109: Kuruluş

MADDE 110: Göreve Başlama ve Güvenoyu

MADDE 111: Görev Sırasında Güvenoyu

X TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

MADDE 112: Görev ve Siyasî Sorumluluk

MADDE 113: Bakanlıkların Kurulması ve Bakanlar

MADDE 114: Seçimlerde Geçici Bakanlar Kurulu

MADDE 115: Tüzükler

MADDE 116: Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Cumhurbaşkanınca Yenilenmesi

Millî Savunma

MADDE 117: Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı

MADDE 118: Millî Güvenlik Kurulu

Olağanüstü Yönetim Halleri

MADDE 119: Tâbi Afet ve Ağır Ekonomik Bunalım Sebebiyle Olağanüstü Hal İlanı

MADDE 120: Şiddet Olaylarının Yaygınlaşması ve Kamu Düzeninin Ciddi Şekilde Bozulması Sebebiyle Olağanüstü Hal İlanı

MADDE 121: Olağanüstü Hallerle İlgili Düzenleme

MADDE 122: Sıkıyönetim, Seferberlik ve Savaş İlanı

İdare / İdarenin Esasları

MADDE 123: İdarenin Bütünlüğü ve Kamu Tüzel Kişiliği

MADDE 124: Yönetmelikler

MADDE 125: Yargı Yolu

İdarenin Kuruluşu

MADDE 126: Merkezi İdare

MADDE 127: Mahalli İdareler

Kamu Hizmeti Görevlileriyle İlgili Hükümler

MADDE 128: Genel İlkeler

MADDE 129: Görev ve Sorumlulukları, Disiplin Kovuşturmasında Güvence

Yükseköğretim Kurumları ve Üst Kuruluşları

MADDE 130: Yükseköğretim Kurumları

MADDE 131: Yükseköğretim Üst Kuruluşları

MADDE 132: Yükseköğretim Kurumlarından Özel Hükümlere Tâbi Olanlar

MADDE 133: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Radyo Ve Televizyon Kuruluşları ve Kamuyla İlişkili Haber Ajansları

- MADDE 134: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
MADDE 135: Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu
MADDE 136: Diyanet İşleri Başkanlığı
MADDE 137: Kanunsuz Emir

Üçüncü Bölüm YARGI

Genel Hükümler

- MADDE 138: Mahkemelerin Bağımsızlığı
MADDE 139: Hâkimlik ve Savcılık Teminatı
MADDE 140: Hâkimlik ve Savcılık Mesleği
MADDE 141: Duruşmaların Açık ve Kararların Gereğçeli Olması
MADDE 142: Mahkemelerin Kuruluşu
MADDE 143: Devlet Güvenlik Mahkemeleri (Mülga)
MADDE 144: Adalet Hizmetlerinin Denetimi
MADDE 145: Askerî Yargı

Yüksek Mahkemeler

Anayasa Mahkemesi

- MADDE 146: Kuruluşu
MADDE 147: Üyelerin Görev Süresi ve Üyelğin Sona Ermesi
MADDE 148: Görev ve Yetkileri
MADDE 149: Çalışma ve Yargılama Usulü
MADDE 150: İptal Davası
MADDE 151: Dava Açma Süresi
MADDE 152: Anayasaya Aykırılığın Diğer Mahkemelerde İleri Sürülmesi
MADDE 153: Anayasa Mahkemesinin Kararı
MADDE 154: Yargıtay
MADDE 155: Danıştay
MADDE 156: Askerî Yargıtay
MADDE 157: Askerî Yüksek İdare Mahkemesi
MADDE 158: Uyuşmazlık Mahkemesi
MADDE 159: Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
MADDE 160: Sayıştay

Dördüncü Kısım
MALÎ VE EKONOMİK HÜKÜMLER
Birinci Bölüm
MALÎ HÜKÜMLER

Bütçe

MADDE 161: Bütçenin Hazırlanması ve Uygulanması

MADDE 162: Bütçenin Görüşülmesi

MADDE 163: Bütçelerde Değişiklik Yapılabilme Esasları

MADDE 164: Kesinhesap

MADDE 165: Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Denetimi

İkinci Bölüm
EKONOMİK HÜKÜMLER

MADDE 166: Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey

MADDE 167: Piyasaların Denetimi ve Dış Ticaretin Düzenlenmesi

MADDE 168: Tabii Servetlerin ve Kaynakların Aranması ve İşletilmesi

Ormanlar ve Orman Köylüsü

MADDE 169: Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi

MADDE 170: Orman Köylüsünün Korunması

MADDE 171: Kooperatifçiliğin Geliştirilmesi

Tüketiciler İle Esnaf ve Sanatkarın Korunması

MADDE 172: Tüketicinin Korunması

MADDE 173: Esnaf ve Sanatkarın Korunması

Beşinci Kısım
ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

MADDE 174: İnkılap Kanunlarının Korunması

Altıncı Kısım
GEÇİCİ HÜKÜMLER

GEÇİCİ MADDE 1- GEÇİCİ MADDE 19

Yedinci Kısım
SON HÜKÜMLER

MADDE 175: Anayasanın Değiştirilmesi

MADDE 176: Başlangıç ve Kenar Başlıklar

MADDE 177: Anayasanın Yürürlüğe Girmesi

1982 ANAYASASININ KABUL EDİLMESİ

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 23 Eylül 1982 tarihinde Danışma Meclisi tarafından ve 18 Ekim 1982 tarihinde Millî Güvenlik Konseyi tarafından kabul edilmiş, halkoyuna sunulmak üzere 20 Ekim 1982 tarih ve 17844 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış, 7 Kasım 1982 Pazar günü yapılan halkoylaması sonucu % 91,17 oranında kabul oyu ile kabul edilmiş, tekrar 9 Kasım 1982 tarih ve 17863 mükerrer sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

T. C.		
Resmî Gazete		
Kuruluş Tarihi: (7 Teşrinülevvel 1336) - 7 Ekim 1920		
Yüksek ve Yenî İhtisap Mühürümlü İhtisap Dünya Kurumlarına Nispetine	9 Kasım 1982 SALI	Sayı : 17863 MÜKERRER
YASAMA BÖLÜMÜ		
7 KASIM 1982 TARİHİNDE HALKOYU İLE KABUL EDİLEN TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI		
KANUN		
TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI		
Kasım No. : 2709	Kabul tarihi : 7/31/1982	
B A Ş L A M I Ğ I		
Ehli Türk vatan ve milletinin birliğine ve kutsal Türk Devletinin varlığına karşı, Cumhuriyet döneminde benzeri görülmemiş böylesi ve yitici kanlı bir iç savaşın gerçekleşme ihtimaline yaklaştığı sırada;		
Türk Milletinin vatanına parçası olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin, milletini çağınla karşıladığı 13 Eylül 1980 barışta sonucunda, Türk Milletinin meşru temsilcileri olan Danışma Meclisine başvurup, Millî Güvenlik Konseyine sunarak verilen Türk Milleti tarafından kabul ve tasvip ve doğrulanıncaya O'nunla ilgili yapılacak işlemlerle ilgili ANAYASA :		
- Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu, ölmeye önder ve eşit kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun idare ve idareyi doğrulamasında;		
- Uluslar milletler arasında eşit haklara sahip gerekli bir unsur olarak, Türkiye Cumhuriyetinin silahlı, refah, sosyal ve manevi mutluluğu ile çağınla medeniyet düzeyine ulaşma arzusuyla;		
- Millet iradesinin mutlak birliğiyle, egemenliği kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve buna millet adına kullanılacağı yetkili kurumlar her şey ve her durumda, bu Anayasadaki hükümlerin idareyi demokratik ve insan onuruna yakışır bir şekilde yürütmek üzere kullanılmalarıdır.		
Yasama Bölümü Sayfa : 1		
Resmî Gazete Kısım : 09188	Resmî Gazete Fikriyeti 61. Sayfalar.	

1982 ANAYASASINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Birinci Değişiklik: 17 Mayıs 1987 tarih ve 3361 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 18 Mayıs 1987, Sayı 19644 Mükerrer). *Değiştirilen maddeler:* 67, 75, 175, Geçici 4.

İkinci Değişiklik: 8 Temmuz 1993 tarih ve 3913 sayılı Kanun ile (*Resmî Gazete*, 10 Temmuz 1993, Sayı 21633). *Değiştirilen madde:* 133

Üçüncü Değişiklik: 23 Temmuz 1995 tarih ve 4121 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 26 Temmuz 1995, Sayı 22355). *Değiştirilen maddeler:* Başlangıç Metni, 33, 52, 53, 67, 68, 69, 75, 84, 85, 93, 127, 135, 149, 171.

Dördüncü Değişiklik: 18 Haziran 1999 tarih ve 4388 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 18 Haziran 1999, Sayı 23719 Mükerrer). *Değiştirilen madde:* 143.

Beşinci Değişiklik: 13 Ağustos 1999 tarih ve 4446 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 14 Ağustos 1999, Sayı 23786). *Değiştirilen maddeler:* 47, 125, 155.

Altıncı Değişiklik: 3 Ekim 2001 tarih ve 4709 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 17 Ekim 2001, Sayı 24556 Mükerrer). *Değiştirilen maddeler:* Başlangıç Metni, 13, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 31, 33, 34, 36, 38, 40, 41, 46, 49, 51, 55, 65, 66, 67, 69, 74, 87, 89, 94, 100, 118, 149, Geçici 15.

Yedinci Değişiklik: 21 Kasım 2001 tarih ve 4720 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 1 Aralık 2001, Sayı 24600). *Değiştirilen maddeler:* 86

Sekizinci Değişiklik: 27 Aralık 2002 tarih ve 4777 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 31 Aralık 2002, Sayı 24980 Üçüncü Mükerrer). *Değiştirilen maddeler:* 76, 78.

Dokuzuncu Değişiklik: 7 Mayıs 2004 tarih ve 5170 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 22 Mayıs 2004, Sayı 25469). *Değiştirilen maddeler:* 10, 15, 17, 30, 38, 87, 90, 131, 143, 160.

Onuncu Değişiklik: 21 Haziran 2005 Tarih ve 5370 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 23 Haziran 2004, Sayı 25854). *Değiştirilen madde:* 133.

Onbirinci Değişiklik: 29 Ekim 2005 tarih ve 5423 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 9 Kasım 2005, Sayı 25988). *Değiştirilen Maddeler:* 130, 160, 161, 162, 163.

Onikinci Değişiklik: 13 Ekim 2006 tarih ve 5551 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, Ekim 2006, Sayı 2632?). *Değiştirilen Madde:* 76.

Onüçüncü Değişiklik: 10 Mayıs 2007 tarih ve 5659 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 18 Mayıs 2007, Sayı 26526). *Değiştirilen Madde:* Geçici Madde 17.

Ondördüncü Değişiklik: 31 Mayıs 2007 tarih ve 5678 Kanun (*Resmî Gazete*, 16 Haziran 2007, Sayı

26554). (21 Ekim 2007 tarihli halkoylamasıyla onaylanmıştır. Halkoylamasının kesin sonuçları, 31 Ekim 2007 tarih ve 26666 sayılı Resmî Gazetede YSK'nın 30 Ekim 2007 tarih ve 873 sayılı kararıyla yayınlanmıştır). *Değiştirilen maddeler: 77, 79, 96, 101, 102.*

Onbeşinci Değişiklik: 16 Ekim 2007 tarih ve 5697 Sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 17 Ekim 2007, Sayı 26673). *Değiştirilen maddeler: Geçici madde, 18, 19.*

Onaltıncı Değişiklik: 9 Şubat 2008 tarih ve 5735 Sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 23 Şubat 2008, Sayı 26796) *Değiştirilen maddeler: 10, 42.* (Bu Kanun, Anayasa Mahkemesinin 5/6/2008 tarihli ve E.2008/16, K.2008/116 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. [RG, 22.10.2008, 27032]).

Onyedinci Değişiklik: 7 Mayıs 2010 tarih ve 5982 sayılı Kanun (*Resmî Gazete*, 13 Mayıs 2010, Sayı ve 27580). *Değiştirilen maddeler: 10, 20, 23, 41, 51, 53, 54, 74, 84, 94, 125, 128, 129, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 156, 157, 159, 166, Geçici Madde 15,18 ve 19.* Bazı hükümleri Anayasa Mahkemesinin 7.7.2010 tarih ve E.2010/49, K.2010/87 sayılı kararıyla iptal edilmiştir (RG, 1.8.2010, Sayı 27659 Mükerrer). Halkoylamasının kesin sonuçları, YSK'nın 22 Eylül 2010 tarih ve 846 sayılı kararıyla yayınlanmıştır (RG, 23 Eylül 2007, Sayı 27708).

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Kanun no: 2709   **Kabul Tarihi: 7 Kasım 1982**
(*Resmî Gazete*, 9 Kasım 1982, Sayı 17863, Mükerrer)

BAŞLANGIÇ (Değişik: 23.7.1995-4121/1 md.)

Türk Vatanı ve Milletinin ebedî varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun inkılâp ve ilkeleri doğrultusunda;

Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyetinin ebedî varlığı, refahı, maddî ve manevî mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde;

Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla

sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu;

(Değişik: 3.10.2001-4709/1 md.) Hiçbir faaliyetin Türk millî menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihî ve manevî değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve in-kılâpları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma gö-remeyeceği ve lâiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı;

Her Türk vatandaşının bu Anasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğu-ştan sahip olduğu;

Topluca Türk vatandaşlarının millî gurur ve ifti-harlarda, millî sevinç ve kederlerde, millî varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet haya-tının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetlerine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve “Yurtta sulh, cihanda sulh” arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine hakla-ri bulunduğu;

FİKİR, İNANÇ VE KARARIYLA anlaşılacak, sö-züne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanmak üzere,

TÜRK MİLLETİ TARAFINDAN, demokrasiye âşık Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur.

BİRİNCİ KISIM

Genel Esaslar

I. Devletin şekli

MADDE 1.– Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin nitelikleri

MADDE 2.– Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

III. Devletin bütünlüğü, resmî dili, bayrağı, millî marşı ve başkenti

MADDE 3.– Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.

Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Millî marşı “İstiklal Marşı”dır.

Başkenti Ankara’dır.

IV. Değiştirilemeyecek hükümler

MADDE 4.– Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

V. Devletin temel amaç ve görevleri

MADDE 5.– Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

VI. Egemenlik

MADDE 6.– Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.

VII. Yasama yetkisi

MADDE 7.– Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.

VIII. Yürütme yetkisi ve görevi

MADDE 8.– Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

IX. Yargı yetkisi

MADDE 9.– Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

X. Kanun önünde eşitlik

MADDE 10.– Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) * kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

* 9/2/2008 tarihli ve 5735 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle; bu fıkraya “bütün işlemlerinde” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında” ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir. Daha sonra aynı ibare; Anayasa Mahkemesi’nin 5/6/2008 tarihli ve E.: 2008/16, K.: 2008/116 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

XI. Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü

MADDE 11.– Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

İKİNCİ KISIM Temel Haklar ve Ödevler

BİRİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler

I. Temel hak ve hürriyetlerin niteliği

MADDE 12.– Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

II. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması

MADDE 13.– (Değişik: 3.10.2001-4709/2 md.) Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

III. Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması

MADDE 14.– (Değişik: 3.10.2001-4709/3 md.) Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

KAVRAM DİZİNİ

(Atıflar madde numaralarındadır)

- Açık Görüşme, m.97
Açık Sayım, m.97
Açılış Konuşması, Km.67.
Adalet Bakanı, m.114, 159.
Af, m.87, 169.
Ağır Ekonomik Bunalım (Olağanüstü Hal), m.119.
Aile, m.12, 26, 41.
Ailenin Korunması, m.41.
Alkol Tutkunu, m.19.
Ana Dil, m.42.
Anamuhalefet Partisi, m.150.
Anayasa Mahkemesi, m.146-153
-Çalışma ve Yargılama Usulü, m.149.
-Dava Açma Süresi, m.151.
-Görev ve Yetkileri, m.148.
-İptal Davası, m.150.
-Kararı, m.153.
-Kuruluşu, m.146.
-Üyelüğünün Sona Ermesi, m.147.
Anayasanın Bağlayıcılığı ve Üstünlüğü, m.11.
Anayasanın Değiştirilmesi, m.175.
Anayasanın Yürürlüğe Girmesi, m.177.
Anayasaya Aykırılığın Diğer Mahkemelerde İleri Sürülmesi, m.152.
Anayasaya Sadakat Borcu, m.42
Andiçme, m.81.
Andlaşmalar, m.90.
Ankara, m.3
Arama, m.20, 21, 168.
Asker Kişiler, m.145, 156, 157.
Askeri Mahkemeler, m.145
Askeri Suç, m.145.
Askerî Yargı, m.145.
Askerî Yargıtay, m.156.
Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, m.157.
Askerlik, m.72.
Atatürk Araştırma Merkezi, m.134.
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, m.134.
Atatürk Milliyetçiliği, m.2
Bakanlar Kurulu, m.109-118
-Göreve Başlama ve Güvenoyu, m.110.
-Görevi, m.112.
-Kuruluşu, m.109.
-Siyasî Sorumluluğu, m.112.
Bakanların Atanması, m.104
Bakanlıkların Kurulması ve Bakanlar, m.113.
Bakanlıktan Düşme, m.109
Basın Hürriyeti, m.28.

- Basın ve Yayımla İlgili Hükümler, m.27-32.
- Başbakan**, m.98, 99, 100, 104, 109, 11, 112, 113, 114, 116, 117, 118; 155.
- Başkanlık Divanı (TBMM), m.94.
- Başkent, m.3.
- Başkomutanlık, m.117.
- Başlangıç, m.176.
- Bayrak, m.3.
- Bayram Tatili, m.50.
- Belediye, m.127.
- Bilgi Edinme Hakkı, m.74.
- Bilgi Edinme ve Denetim Yolları (TBMM), m.98-100.
- Bilim ve Sanat Hürriyeti, m.27.
- Bilimsel Özerklik, m.130.
- Bireysel Başvuru, m.148.
- Birleşim, m.89.
- Bütçe**, m.161-164.
- Esasları, m.163.
- Görüşülmesi, m.162.
- Hazırlanması ve Uygulanması, m.161.
- Cevap Hakkı, m.32.
- Ceza Sorumluluğu, m.38.
- Cezaların Kanuniliği İlkesi, m.38.
- Cezaların Şahsiliği İlkesi, m.38.
- Cumhurbaşkanı, m.101-108**
- Andiçmesi, m.103.
- Görev ve Yetkileri, m.104.
- Nitelikleri ve Tarafsızlığı, m.101.
- Seçimi, m.102.
- Sorumluluk ve Sorumsuzluk Hali, m.105.
- Tek Başına Yapacağı İşlemler, m.125.
- Vekillik Etmek, m.106.
- Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, m.107.
- Cumhuriyet Başsavcısı, m.69, 148.
- Cumhuriyet, m.1.
- Cumhuriyetin Nitelikleri, m.2.
- Cumhuriyetin Temel Organları, m.75-160**
- Çalışma Hakkı ve Ödevi, m.49.
- Çalışma İle İlgili Hükümler, m.49-55.
- Çalışma Şartları ve Dinlenme Hakkı, m.50.
- Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti, m.48.
- Çevrenin Korunması, m.56.
- Çocuk Hakları, m.41.
- Danıştay, m.155.
- Dayanışma Grevi, m.54.
- Değiştirilmeyecek Hükümler, m.4.
- Demokratik Devlet, m.2.
- Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere, m.13.
- Denetim Yolları (TBMM), m.98-100.
- Dernek Kurma Hürriyeti, m.33.
- Devlet Denetleme Kurulu, m.108.
- Devlet Güvenlik Mahkemeleri (Mülga, m.143).
- Devlet Malları, m.160.

- Devlet Ormanı, m.170.
 Devlet Sırrı, m.26.
 Devletin Bütünlüğü, m.3.
 Devletin İktisadî ve Sosyal Ödevlerinin Sınırları, m.65.
 Devletin Şekli, m.1.
 Devletin Temel Amaç ve Görevleri, m.5.
 Devletleştirme ve Özelleştirme, m.47.
 Devrim Kanunları, m.153.
 Dış Ticaret, m.167.
 Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, m.134.
 Dilekçe Hakkı, m.74.
 Din Derleri, m.24.
 Din ve Vicdan Hürriyeti, m.24.
 Dini Tören, m.24.
 Dinlenme Hakkı, m.50.
 Disiplin Kovuşturmasında Güvence, m.129.
 Disiplin Mahkemeleri, m.138.
 Diyanet İşleri Başkanlığı, m.136.
 Durdurma (THH), m.15.
 Duruşmaların Açık Olması, m.141.
 Düşünce ve Kanaat Hürriyeti, m.25.
 Düşünceyi Açıklama ve Yayıma Hürriyeti, m.26.
 Düzeltme ve Cevap Hakkı, m.32.
 Egemenlik, m.6.
 Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi, m.42.
- Ekonomik Hükümler, m.166-173**
 Ekonomik ve Sosyal Konsey, m.166
 Esnaf ve Sanatkarın Korunması, m.173.
 Gaziler, m.61.
 Geçici Bakanlar Kurulu, m.114.
 Gençliğin Korunması, m.58.
 Genel Af, m.87, 169.
Genel Esaslar, m.1-11
 Genel İdare, m.128, 136.
 Genel Müsadere, m.38
 Genel Oy, m.67.
 Genel Siyaset, m.112.
 Genelkurmay Başkanlığı, m.117.
 Gensoru, m.99.
 Gereke, m.141.
 Geri Gönderme, m.89, 104.
 Gizli Oy, m.94, 102, 146, 154, 155, 157, 175.
 Görev Sırasında Güvenoyu, m.111.
 Göreve Başlarken Güvenoyu, m.110.
 Görüşmelerin Açıklığı ve Yayımlanması, m.97.
 Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı, m.34.
 Grev Hakkı ve Lokavt, m.54.
 Güven İstemi, m.99, 111.
Güvenoyu, m.99, 110, 111 -Gensoruda, m.99.

- Görev Sırasında, m.111.
- Göreve Başlarken, m.110.
- Güvensizlik Oyu, m.99.
- Güvensizlik Önergesi, m.99.
- Haberleşme Hürriyeti, m.22.
- Hak Arama Hürriyeti, m.36.
- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, m.159.
- Hâkimlik ve Savcılık Mesleği, m.140.
- Hâkimlik ve Savcılık Teminatı, m.139.
- Hakkın Özû, m.13
- Hakların Korunmasıyla İlgili Hükümler, m.36-38
- Halkoylaması, m.175.
- Hayvancılık, m.45.
- Hizmete Girme, m.70.
- Hukuk Devleti, m.2.
- İçtüzük (TBMM), m.95.
- İçtüzük, Siyasî Parti Grupları ve Kolluk İşleri, m.95.
- İdare Mahkemesi, m.157.
- İdare, m.123-131**
- İdarenin Bütünlüğü, m.123.
- İdarenin Esasları, m.123-125
- İdarenin Kuruluşu, m.126-127
- İdari Vesayet, m.127.
- İl (İl Özel İdaresi), m.127.
- İl, m.126.
- İlköğretim, m.42.
- İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmesi, m.155.
- İnkılap Kanunları, m.174.
- İnsan Haklarına Saygı, m.2.
- İptal Davası, m.150.
- İşpat Hakkı, m.39.
- İstiklal Marşı, m.3.
- İşkence, m.17.
- İvedilik, m.91, 175.
- Kamu Denetçiliği Kurumu, m.74
- Kamu Denetçisine Başvurma Hakkı, m.74
- Kamu Düzeninin Ciddi Şekilde Bozulması, m.120.
- Kamu Görevlileri Hakem Kurulu, m.54
- Kamu Hizmeti Genel İlkeleri, m.128.
- Kamu Hizmeti Görevlileriyle İlgili Hükümler, m.128-129.
- Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı, m.70-71
- Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Denetim, m.165.
- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu, m.135.
- Kamu Tüzel Kişiliği, m.123.
- Kamu Yararı, m.43-44
- Kamulaştırma, m.46.
- Kamuyla İlişkili Haber Ajansları, m.133.A
- Kanaat Hürriyeti, m.25.
- Kanun Hükmünde Kararname Çıkarma Yetkisi, m.91.
- Kanun Hükmünde Kararname, m.91, 121, 122, 148, 52, 153
- Kanun Önünde Eşitlik, m.10.
- Kanun, m.88-89.
- Kanunî Hâkim Güvencesi, m.37.

- Kanunilik İlkesi, m.38.
 Kanunların Cumhurbaşkanınca Yayımlanması, m.89.
 Kanunların Teklif Edilmesi ve Görüşülmesi, m.88.
 Kanunsuz Emir, m.137.
 Kapalı Oturum, m.97.
 Karar Yeter Sayısı, 96.
 Kararların Gerekçeli Olması, m.141.
 Katip Üyeler, m.94.
 Kenar Başlıklar, m.176.
 Kesinhesap, m.164.
 Kıyılardan Yararlanma, m.43.
 Kişi Güvenliği, m.19.
 Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, m.19.
 Kişinin Dokunulmazlığı, m.17.
Kişinin Hakları ve Ödevler, m.17-40.
 Kişinin Maddî ve Manevî Varlığı, m.17.
 Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkı, m.20
 Kitle Haberleşme Araçları, m.31
 Kolluk İşleri (TBMM), m.95.
 Konut Dokunulmazlığı, m.21.
 Konut Hakkı, m.57.
 Kooperatifçilik, m.171.
 Korunmaya Muhtaç Çocuklar, m.61.
 Kötüye Kullanma, m.14
 Köy, m.127.
 Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması, m.63.
 Laik Devlet, m.2.
 Laik Toplum Düzeninin Gerekleri, m.13
 Lokavt, m.54.
 Maddî ve Manevî Varlık, m.17.
 Mahalli İdareler, m.127.
 Mahkemelerin Bağımsızlığı, m.138.
 Mahkemelerin Kuruluşu, m.142.
 Mal Bildirimi, m.71.
Mali Hükümler, m.161-175
 Malul ve Gaziler, m.61
 Meclis Soruşturması, m.100.
 Merkezi İdare, m.126.
 Milletin Temsili, m.80.
 Milletlerarası Andlaşmaları Uygun Bulma, m.90.
 Milletlerarası Tahkim, m.125.
 Milletvekili Ödenek ve Yollukları, m.86.
 Milletvekili Seçilme Yeterliliği, m.76.
 Milletvekilliği, m.80-86
 Milletvekilliğinin Düşmesi, m.84.
 Milletvekilliğinin Düşmesinde İptal İstemi, m.85.
 Millî Dayanışma, m.2
 Millî Güvenlik Kurulu, m.118.
 Millî Marş, m.3.
 Millî Savunma, m.116.
 Mülkiyet Hakkı, m.35.
 Olağanüstü Hal İlânı, m.119.

- Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameler, m.121.
- Olağanüstü Hallerle İlgili Düzenleme, m.121.
- Olağanüstü Yönetim Halleri, m.119-122**
- Orman Köylüsünün Korunması, m.170.
- Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi, m.169.
- Ödenek ve Yolluklar, m.86.
- Öğrenim Hakkı ve Ödevi, m.42.
- Ölçüülük İlkesi, m.13.
- Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, m.19.
- Özel Hayatın Gizliliği, m.20.
- Özel Üniversiteler, m.131
- Özelleştirme, m.47.
- Para Basılması, m.87
- Parti Kapatma, m.69.
- Parti Kurma, Partilere Girme ve Partilerden Ayrılma, m.68.
- Partilere Girme ve Partilerden Ayrılma, m.68.
- Piyasaların Denetimi, m.167.
- Planlama, m.166.
- Radyo ve Televizyon Kuruluşları, m.133.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, m.133.
- Resmî Dil, m.3.
- Sağlık Hizmetleri, m.56.
- Sanat Hürriyeti, m.27
- Sanatın ve Sanatçının Korunması, m.64.
- Sanatkarın Korunması, m.173.
- Sansür, m.28.
- Savaş Hali İlanı ve Silahlı Kuvvet Kullanılmasına İzin Verme, m.92.
- Savaş İlanı, m.122.
- Savcıların Denetimi, m.144.
- Savcılık Mesleği, m.140.
- Savcılık Teminatı, m.139.
- Sayıştay, m.160.
- Seçilme Yeterliliği, m.76.
- Seçimlerde Geçici Bakanlar Kurulu, m.114.
- Seçimlerin Genel Yönetim ve Denetimi, m.79.
- Seçme, Seçilme ve Siyasî Faaliyette Bulunma Hakları, m.67
- Seferberlik, m.122.
- Sendika Kurma Hakkı, m.51.
- Sendikal Faaliyet, m.52.
- Seyahat Hürriyeti, m.23.
- Sıkıyönetim, Seferberlik ve Savaş İlanı, m.122.
- Sınırlama, m.13
- Silahlı Kuvvet Kullanılmasına İzin Verme, m.92.
- Siyasî Haklar ve Ödevler, m.66-74.**
- Siyasî Parti Grupları, m.95.
- Siyasî Partilerin Uyacakları Esaslar, m.69.
- Siyasî Partilerle İlgili Hükümler, m.68-69
- Siyasî Sorumluluk (Bakanlar Kurulunun), m.112.

- Sosyal Devlet, m.2.
 Sosyal Güvenlik Bakımından Özel Olarak Korunması Gerekenler, m.61.
 Sosyal Güvenlik Hakları, m.60-62.
Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler, m.41-65
 Sporun Geliştirilmesi, m.59.
 Suç ve Cezalara İlişkin Esaslar, m.38.
 Suçların Kanuniliği İlkesi, m.38.
 Süreli ve Süresiz Yayın Hakkı, m.29.
 Şehit Dul ve Yetimleri, m.61.
 Şiddet Olaylarının Yaygınlaşması, m.120.
 Tabii Afet (Olağanüstü Hal), m.119.
 Tabiat Varlıklarının Korunması, m.63.
 Tabii Servetlerin ve Kaynakların Aranması ve İşletilmesi, m.168.
 Tahkim, m.125.
 Tarım, Hayvancılık ve Bu Üretim Dallarında Çalışanların Korunması, m.45.
 Tarih Yüksek Kurumu, m.134.
 Tarih, Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması, m.63.
 Tatil (TBMM), m.93.
Temel Hak ve Hürriyetler, m.12-74
 -Korunması, m.40.
 -Kötüye Kullanılmaması, m.14.
 -Kullanılmasının Durdurulması, m.15.
 -Niteliği, m.12.
 -Sınırlanması, m.13.
 Toplanma ve Tatil (TBMM), m.93.
 Toplantı Hak ve Hürriyetleri, m.33-34.
 Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı, m.34.
 Toplantı ve Karar Yeter Sayısı, m.96.
 Toplu İş Sözleşmesi Hakkı, m.53.
 Toplu Sözleşme Hakkı, m.54
 Toplumun Huzuru, m.2.
 Toprak Mülkiyeti, m.44.
 Tüketicinin Korunması, m.172.
 Türk Silahlı Kuvvetleri, m.92.
 Türk Vatandaşlığı, m.66.
Türkiye Büyük Millet Meclisi, m.75-101.
 -Başkanlık Divanı, m.94.
 -Bilgi Edinme ve Denetim Yolları, m.98-100.
 -Faaliyetleri ile İlgili Hükümler, m.93-97.
 -Görev ve Yetkileri, m.87-92
 -Kuruluşu, m.75.
 -Seçim Dönemi, m.77.
 -Seçimlerinin Cumhurbaşkanınca Yenilenmesi, m.116.
 -Seçimlerinin Geriye Bırakılması ve Ara Seçimleri, m.78.
 -Toplanma ve Tatil, m.93.

- yeliđi, m.80-86
 Tüzükler, m.115.
 Uluslararası Andlaşmalar, m.90.
 Uyuşmazlık Mahkemesi, m.158.
 rette Adalet Sağlanması, m.55.
 yeliikle Bağdaşmayan İşler,
 m.82.
 Vakıf niversiteleri, m.131
 Vatan Hizmeti, m.72.
 Vatana İhanet, m.105.
 Vergi devi, m.73.
 Vicdan Hürriyeti, m.24.
 Yabancı ülkelerde alışan
 Türk Vatandaşları, m.62.
 Yabancıların Durum, m.16.
 Yargı Yetkisi, m.9.
 Yargı Yolu, m.125.
Yargı, m.138-160
 Yargıtay, m.154.
 Yargıyla İlgili Genel Hükümler,
 m.138-146.
 Yasama Dokunulmazlığı, m.83.
- Yasama Yetkisi, m.7.
Yasama, m.75-101.
 Yaşlılar, m.61
 Yayın Hakkı, m.29.
 Yerel Yönetimler, m.127.
 Yerleşme ve Seyahat Hürriyeti,
 m.23.
 Yönetmelikler, m.124.
 Yüce Divan, m.105
 Yüksek Askeri řra, m.125
**Yüksek Mahkemeler, m.146-
 159**
 Yüksek Seçim Kurulu, m.79.
 Yükseköğretim Kurumları, m.130.
 Yükseköğretim Kurumlarından
 Özel Hükümlere Tâbi Olan-
 lar, m.132.
 Yükseköğretim st Kurulařları,
 m.131.
 Yürütme Yetkisi ve Görevi, m.8.
Yürütme, m.101-138.
 Zorla alıştırma Yasağı, m.18.

K. GÖZLER'İN KİTAPLARINDAN BAZILARI

Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Bursa, Ekin, 2010.

Türk Anayasa Hukukuna Giriř, Ekin, 2010.

Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı, Bursa,
 Ekin, 2010.

Anayasa Hukukunun Genel Esaslarına Giriř, Bursa, Ekin,
 2010.

Prof. Dr. Kemal GÖZLER

Uludađ Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Gemlik - BURSA
 kgozler@hotmail.com www.anayasa.gen.tr/gozler.htm

